

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

TALABALARNI MAHALLIY ETNOMADANIY AN'ANALARNI QADRLASH VA UNDAN FOYDALANISHGA O'RGATISHNING ZAMONAVIY TALABLARI.

Suyarov Nodirjon Taxirovich
Namangan davlat pedagogika
instituti dotsenti (PhD)

Annotatsiya: Hozirgi globallashtgan dunyoda mahalliy etnikmadaniy an'analarining ta'limdagi o'rni katta ahamiyatga ega bo'ldi. Ushbu an'analar nafaqat madaniy meros bilan bog'lanish, balki o'quvchilar o'rtasida o'ziga xoslik, qadriyatlar va tegishlilik tuyg'usini rivojlantirish uchun o'ziga xos asosdir. Ushbu maqolada talabalarni mahalliy etnik-madaniy an'analarini qadrlash va ta'lim muassasalarida foydalanishga o'rgatishning zamonaviy talablari ko'rib chiqiladi. Unda ushbu an'analarini o'quv dasturlariga kiritish zarurati, madaniy savodxonlikni oshirishda o'qituvchilarning roli va globallashtuv ta'sirining kuchayishi bilan bog'liq muammolar o'rganiladi. Tadqiqotda, shuningdek, o'quvchilarning o'z etnik-madaniy merosini nafaqat o'rganishlari, balki ular bilan mazmunli tarzda faol shug'ullanishlari uchun pedagogik usullarni moslashtirish muhimligi ham ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Etnomadaniy an'analar, madaniyatni qadrlash, ta'lim, pedagogika, globallashtuv, o'ziga xoslik, madaniy meros, o'quv dasturlari integratsiyasi.

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ОБУЧЕНИЮ СТУДЕНТОВ ЦЕНИТЬ И ИСПОЛЬЗОВАТЬ МЕСТНЫЕ ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ ТРАДИЦИИ.

Аннотация: В современном глобализированном мире роль местных этнокультурных традиций в образовании приобрела большое значение. Эти традиции являются уникальной основой не только для связи с культурным наследием, но и для развития у учащихся чувства идентичности, ценностей и принадлежности. В данной статье рассматриваются современные требования к обучению студентов ценить местные этнокультурные традиции и использовать их в учебных заведениях. В нем исследуются проблемы, связанные с необходимостью включения этих традиций в учебные программы, ролью учителей в повышении культурной грамотности и растущим влиянием глобализации. В исследовании также подчеркивается важность адаптации педагогических методов, чтобы учащиеся могли не только изучать свое этнокультурное наследие, но и активно взаимодействовать с ним осмысленным образом.

Ключевые слова: этнокультурные традиции, оценка культуры, Образование, Педагогика, глобализация, самобытность, культурное наследие, интеграция учебных программ.

MODERN REQUIREMENTS FOR TEACHING STUDENTS TO APPRECIATE AND USE LOCAL ETHNOMANGUAGE TRADITIONS.

Annotation: in the now globalized world, the role of local ethnicultural traditions in education has become of great importance. These traditions are a unique foundation not only to connect with cultural heritage, but also to foster a sense of identity, values and belonging among students. This article examines the modern requirements for teaching students to appreciate local ethno-cultural traditions and use in educational institutions. It explores the need to include these traditions in curricula, the role of teachers in increasing cultural literacy, and the challenges associated with the growing influence of globalization. The study also emphasizes the importance of adapting pedagogical methods so that students not only learn about their ethno-cultural heritage, but also actively engage with them in a meaningful way.

Keywords: ethnocultural traditions, appreciation of culture, education, pedagogy, globalization, identity, cultural heritage, curriculum integration.

Kirish. XXI asrda ta'lim tizimlari o'quvchilarni mahalliy o'ziga xoslik va an'analarni saqlab qolgan holda globallashtirgan dunyoga tayyorlashdek ikki tomonlama muammoga duch kelmoqda. Mahalliy urf-odatlar, e'tiqodlar, tillar va amaliyotlarni o'z ichiga olgan etnomadaniy an'alar jamiyatning o'ziga xosligi va merosining ajralmas qismidir. Talabalar uchun bu an'analarni tushunish va qadrlash o'zlariga tegishlilik tuyg'usini, ularning ildizlari bilan faxrlanish va atrofdagi dunyoni kengroq tushunishda muhim ahamiyatga ega.[1]

Zamonaviy ta'lim yondashuvlari global ta'sirlar va mahalliy o'ziga xosliklar o'rtasidagi ushbu dinamik o'zaro ta'sirni hal qilishi kerak. Texnologik taraqqiyot va ijtimoiy medianing yuksalishi dunyoni bir-biri bilan yanada bog'langan bo'lsa-da, ular mahalliy madaniyat va qadriyatlarning susayishiga ham olib keldi. Bunday sharoitda o'quvchilarni mahalliy etnikmadaniy an'analarni qadrlash va undan foydalanishga o'rgatish nafaqat ilmiy izlanish, balki ijtimoiy zaruratga ham aylanadi.

Etnomadaniy an'analarning ta'limdagi ahamiyati

Etnomadaniy an'alar, ayniqsa, boy tarixiy va madaniy merosga ega bo'lgan hududlarda ta'limning muhim tarkibiy qismidir. Ushbu an'alar talabalarga o'z jamiyatining tarixi, qadriyatlari va ijtimoiy amaliyotlarini chuqurroq tushunish imkonini beradi. Bularni o'quv dasturiga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga ijtimoiy hamjihatlik va o'zaro hurmatni rag'batlantiradigan mustahkam madaniy asoslarni yaratishga yordam berishi mumkin.[2]

Etnomadaniy an'analarni ta'limga kiritish talabalarga quyidagilarga yordam beradi:

Madaniy o'ziga xoslikni shakllantirish: Mahalliy urf-odat va an'analarni tushunish o'quvchilarning o'ziga xoslik va o'zini o'zi qadrlash hissini kuchaytiradi. Kuchli madaniy o'ziga xoslik talabalarga ko'p madaniyatli muhitda ishonch bilan harakat qilish imkonini beradi.[3]

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Etnomadaniy an'analar ko'pincha murakkab dunyoqarash va falsafalarni o'zida mujassam etgan. Ushbu an'analar bilan shug'ullanish orqali talabalar madaniy taxminlar va qadriyatlar haqida tanqidiy fikrlashga da'vat etiladi.

Ijtimoiy mas'uliyatni rag'batlantirish: Mahalliy urf-odatlarni o'rganish ijtimoiy mas'uliyat hissini uyg'otadi, chunki talabalar o'zlarining madaniy merosini saqlash va targ'ib qilishdagi rolini tushuna boshlaydilar.

Global kompetentsiyani oshirish: O'z madaniyatini chuqur anglash talabalarga boshqalarning madaniyatini yaxshiroq qadrlash va hurmat qilish, global kompetentsiya va empatiyani rivojlantirish imkonini beradi.

Etnomadaniy an'analarni o'rgatishning zamonaviy talablari

Zamonaviy ta'lim muassasalarida etnik-madaniy an'analarni samarali o'rgatish uchun o'qituvchilar bir nechta asosiy talablarni bajarishlari kerak:

O'quv dasturlari integratsiyasi: Etnik-madaniy mazmun o'quv dasturiga mazmunli kiritilishi kerak. Buning uchun an'anaviy bilimlarni zamonaviy ta'lim standartlari bilan uyg'unlashtiruvchi puxta rejalashtirilgan yondashuv talab etiladi. Tarix, adabiyot va san'at kabi fanlar ushbu integratsiya uchun tabiiy platformalar beradi, ammo o'qituvchilar madaniyatshunoslikni fan va texnologiya sohalariga qo'shish yo'llarini ham o'rganishlari kerak.

O'qituvchilarni tayyorlash va sezgirlik: O'qituvchilar madaniy bilimlarni berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarning o'z madaniy merosi bilan shug'ullanishini osonlashtiradigan mazmunni ham, pedagogik strategiyalarni ham yaxshi bilishlari kerak. O'qituvchilar malakasini oshirish dasturlari etnik-madaniy an'analar va ularni interaktiv, inklyuziv va dolzarb bo'lgan usullarda o'qitish usullariga oid modullarni o'z ichiga olishi kerak.[4]

Texnologiya va ommaviy axborot vositalaridan foydalanish: Bugungi raqamli asrda texnologiya etnik-madaniy an'analarni o'rgatish uchun kuchli vosita bo'lishi mumkin. Virtual sayohatlar, multimedia taqdimotlari va madaniy kontentning onlayn omborlari talabalarga o'z merosini interaktiv va qiziqarli usullarda o'rganish imkonini beradi. Ijtimoiy media platformalari, shuningdek, talabalarga o'zlarining madaniy bilimlarini kengroq auditoriya bilan bo'lishish va nishonlash imkoniyatini beradi.

Inklyuziv pedagogika: Etnomadaniy ta'lim inklyuziv bo'lishi kerak, sinfdagi barcha o'quvchilarning turli madaniy kelib chiqishini hisobga olgan holda. O'qituvchilar o'quv dasturi bir madaniy guruhni boshqasidan ustun qo'ymasligini ta'minlashi kerak, aksincha, o'quvchilarni o'z jamiyatidagi turli xil madaniy ifodalarni o'rganishga va qadrlashga undaydi.[5]

Talabalarning faolligi: Talabalar madaniy bilimlarni passiv qabul qiluvchilar bo'lmasligi kerak. Zamonaviy pedagogik usullar faol ta'limga urg'u beradi, bunda talabalar loyihalar, ekskursiyalar, chiqishlar va boshqa amaliy mashg'ulotlar orqali an'analar bilan shug'ullanishadi.

Bunday tadbirlar o‘quvchilarga o‘z madaniy merosini bevosita his qilish imkonini beradi, bu esa o‘rganishni yanada mazmunli va esda qolarli qiladi.

Etnomadaniy an'analarni o'rgatishdagi muammolar

Uning ahamiyatiga qaramay, etnomadaniy an'analarni o'rgatishda bir qancha muammolar mavjud.

Globallashuv: Global madaniy me'yorlarning tez tarqalishi ko'pincha mahalliy an'analarga soya soladi. Ko'p hollarda talabalar o'zlarining etnik-madaniy merosidan ko'ra global pop madaniyati bilan ko'proq tanish bo'lishi mumkin, bu esa mahalliy an'analarni targ'ib qilishga urinayotgan o'qituvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi.

Urbanizatsiya va migratsiya: harakati aholining shaharlarga borishi, shuningdek, migratsiya sur'atlarining oshishi mahalliy madaniy aloqalarning zaiflashishiga olib keldi. Kosmopolit shaharlarda yashovchi talabalar uchun etnik-madaniy ta'limning kundalik hayotida ahamiyatsiz bo'lishiga olib keladigan qishloq yoki mahalliy an'analarni bog'lanish qiyinroq bo'lishi mumkin.[6]

Til to'siqlari: Ko'pgina etnik madaniy an'analarni yo'qolib ketish xavfi ostida bo'lgan muayyan tillar bilan bog'langan. O'z ota-bobolarining tilini bilmaydigan talabalar uchun an'anaviy hikoyalar, qo'shiqlar va marosimlarda o'rnatilgan madaniy bilimlar bilan to'liq shug'ullanish qiyin kechadi.

Resurslarning yetishmasligi: Ba'zi maktablar va jamoalarda etnik-madaniy an'analarni samarali o'rgatish uchun zarur bo'lgan resurslar yetishmasligi mumkin. Bunga darsliklar, o'quv materiallarining etishmasligi yoki o'z tajribasini talabalar bilan baham ko'rishi mumkin bo'lgan bilimdon jamiyat a'zolaridan foydalanish imkoniyati kiradi.

Qiyinchiliklarni yengish uchun strategiyalar

Ushbu muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilar va siyosatchilar faol yondashuvni qo'llashlari kerak:

Jamiyatlar bilan hamkorlik: Madaniy bilimlarni o'quvchilarga yetkazish uchun maktablar mahalliy hamjamiyat bilan yaqindan hamkorlik qilishi kerak.[7] Bu mahalliy oqsoqollar, rassomlar va madaniyat amaliyotchilarining maktab tadbirlarida ishtirok etishi va o'z tajribalarini baham ko'rishlari uchun taklif qilishni o'z ichiga olishi mumkin.

Mahalliyashtirilgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish: Milliy ta'lim standartlari muhim bo'lsa-da, turli mintaqalarning o'ziga xos madaniy kontekstlarini aks ettiruvchi mahalliyashtirilgan o'quv dasturlari asoslari muhim ahamiyatga ega. Ushbu ramkalar talabalarining madaniy muhitiga mos keladigan va aks ettiruvchi ta'lim olishlarini ta'minlashi mumkin.

Madaniy festivallar va tadbirlarni targ'ib qilish: Maktablar o'quvchilarga o'zlarining etnik-madaniy an'analarni tushunishlari va qadrlashlarini namoyish qilish imkonini beradigan madaniy festivallar, ko'rgazmalar va spektakllar tashkil etishlari mumkin. Ushbu tadbirlar nafaqat talabalarga o'z merosi bilan shug'ullanishga yordam beradi, balki madaniyatlararo almashinuv uchun imkoniyatlar yaratadi.

Ko‘p tilli ta’limdan foydalanish: Maktablar o‘quvchilarning ona tillarida ham, milliy yoki global tillarda ham ravon gapirishlarini ta’minlash uchun ko‘p tilli ta’limni rivojlantirishi mumkin. Ushbu ikki tilli yondashuv talabalarga ham zamonaviy, ham an’anaviy bilimlardan foydalanish imkonini beradi. [8]

Davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash va moliyalashtirish: Hukumatlar etnik-madaniy an’analarni o‘rgatish bo‘yicha dasturlarni etarli darajada moliyalashtirishi kerak. Bu o‘qituvchilar malakasini oshirish, o‘quv dasturlarini ishlab chiqish va madaniy ta’limni barcha talabalar uchun ochiq qiladigan raqamli resurslarni yaratishni qo‘llab-quvvatlashni o‘z ichiga oladi.

Xulosa. Bugungi tez o‘zgarayotgan dunyoda o‘quvchilarni mahalliy etnikmadaniy an’analarni qadrlash va ulardan foydalanishga o‘rgatish har qachongidan ham muhimroqdir. Globallashuv zamonaviy jamiyatlarni shakllantirishda davom etar ekan, ta’lim tizimlari o‘quvchilarni ko‘p madaniyatli va o‘zaro bog‘liq kelajakka tayyorlash bilan birga madaniy xilma-xillikni saqlash yo‘llarini topishi kerak. Etnikmadaniy an’analarni o‘quv dasturiga kiritish, o‘qituvchilarni tayyorlash va o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash orqali maktablar madaniy merosni saqlashda muhim rol o‘ynashi mumkin. Shu bilan birga, ular talabalarni global jamiyatda rivojlanish uchun zarur bo‘lgan madaniy savodxonlik va hamdardlik bilan jihozlaydilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. Афанасьева А. Б. Этнокультурное образование как феномен культурного поля //СПб.: СПГУТД. – 2014. – Т. 188.

2. Казаченко Н. А., Букатова В. В. ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ НАПРАВЛЕНИЙ //Проблемы современного педагогического образования. – 2022. – №. 75-2. – С. 164-167.

3. Масолиев А. С., Темурова М. Н., Алиева М. Н. ТВОРЧЕСКИЙ ЛИЧНОСТЬ СОВРЕМЕННОГО БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА //Теория и практика современной науки. – 2019. – №. 12 (54). – С. 518-521.

4. Слепцова М. В. Поликультурная образовательная среда как средство формирования этнохудожественной культуры будущего учителя изобразительного искусства //Вестник Тверского государственного университета. Серия: Педагогика и психология. – 2019. – №. 3. – С. 255-262.

5. СТЕПАНОВА О. Н. Концептуальное обоснование формирования этнокультурной компетентности ребенка в поликультурной среде дошкольного образовательного учреждения //Наука и образование. – 2007. – №. 1. – С. 106-110.

6. Кремлева Н. А., Евтушенко И. Н. Формирование этнокультурной компетентности педагогов дошкольной образовательной организации.

7. Подоров И. К. Использование коми национальных игр на уроках физической культуры как средство формирования этнокультурной компетенции обучающихся

//Вестник Коми государственного педагогического института. – 2012. – №. 10. – С. 158-162.

8. Степанова О. Н. Концептуальные основы формирования этнокультурной компетентности ребенка в поликультурной среде дошкольного образовательного учреждения //Наука и школа. – 2007. – №. 5. – С. 73-76.